

מברכין לפניה לפי שזיהו מן המורה. וכתבו התוספות וחותם בברכת הארץ אף על גב דמלאכותיהם הם ים כח ביד חכמים לעקור דבר מן המורה הואיל וטרודים במלאכה בעל הבית ואין נזכר לזה שאין מנין הברכות שאחר המזון מן המורה כנראה מדברי הרמב"ן ז"ל שכתבתי בסמוך גם רבינו כתב בספר המלות שלו והמלה י"ם שזונו לברכו אחר האכילה ולא הזכיר מנין הברכות ולדעתם ז"ל הכך קראי

דמייני בגמרא ללמד על כל ברכה וברכה אסמכתא בעלמא נינהו. וכתב רש"י ז"ל כולל ב' ברכות כאחת בברכת הארץ ובין ירושלים דומות. וכתב ה"ר מנוח וכולל בצורה ירושלים שאמר שהתחיל לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה וירושלים עירך שבתה אותה במהרה ציינו ואם ראו לברך ד' ברכות צ"ס יכול לעבד מפני ציטור מלאכתו וז"ל שאסור לברך בשעת עשיית מלאכה והכי איתא בירושלמי א"ר מנחם זאת אומרת שאסור לעשות מלאכה (עד) בשעה שיברך עכ"ל. והגאון מיימון כתב בפ"ה גבי הא דאמר ר' אביו עני ליה בקול רם כי הכי דלישמעו פועלים דהאי טעמא לא שייך לדין כי אדעתא דהכי משפיר פועלים שיהיו נזכרין ומתפללים כשאר כל אדם :

ג ברכת הארץ וכו'. פרק שלשה שאכלו (ברכות מ"ט) ר' אבא אומר לריק שיתאמר בה הודאה תהלה וסוף ופירש רש"י בתחלה וסוף נזכר ה' אלהינו ועל כולם ה' אלהינו אנו מודים לך: ומ"ס וחותם בה וכו'. בפרק שלשה שאכלו מקשה למ"ד דאין מוחמים בשמים מדמברכין על הארץ ועל המזון ומשני דכולה חדא חתימה היא דפ"ק ארץ דעבדא מזון: וכל שלא אמר וכו'. (שם מ"ח ב') תניא ר' אליעזר אומר כל שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה בברכת הארץ ומלכות בית דוד בצורה ירושלים לא יא' י"ח נחום הוקן אומר לריק שיתאמר בה ברכת ר' יוסי אומר לריק שיתאמר בה תורה פלימו אומר לריק שיקדים ברכת לחורו שזו ניתנה בשלש ברייתות וזו ניתנה ברי"ג ברייתות. ופירש"י ברי"ג ברייתות בפרשת מילה שניתנה לאברהם הם כתובים: וכתב ה"ר יונה ז"ל דמאי דבעי למימרא ארץ טובה ורחבה לפי שארץ ישראל נשתבחה בזה הלשון והא דבעי להזכיר ברכת משום שבזכותו יצאו הארץ וכן בזכות המורה כדכתיב למען חמיו וצאתם וירשעם וכתיב ויזן להם ארצות גוים וגו' בעבור ישמרו חקיו :

ד ברכה שלישית וכו'. שם (מ"ט) אומר רב ששת פתח ברחם על ישראל חוהם צמושיע ישראל פתח ברחם על ירושלים חוהם בצורה ירושלים וכו' נהמן אומר אפילו פתח ברחם על ישראל חוהם בצורה ירושלים כלומר דרמתי ישראל היינו בנין ירושלים ושפיר הוי חתימה מעין פתיחה ופסקו הרי"ף והרא"ש ז"ל

כרב נחמן: ומה שכתב רבינו או נחמנו וכו'. הוא ממה שאמרו שם (מ"ח ב') בבביתא בשבת מתחיל בנחמה ומסיים בנחמה וכתב הרי"ף מתחיל בנחמה שאומר נחמנו וכו' וחותם

עליהן לאו דוקא זימון דה"ה אין מברכין עליהן אלא אידי דתנא רישא אכל דמאי ומעשר ראשון שנתלה תרומתו ומע"ס והקדש שנתנו מזמין עליהם דלשמוע' דלא מיצטרי' דמברכין עליהן אלא מזמין נמי חנא נמי סיפא אין מזמין אכל ה"ה דאין מברכין עליהן: וכו' רבינו ז"ל בשגגה היינו לברכה שבסוף דלילו לשתחילה לא שייך למימר בשגגה אינו מברך שהרי אינו יודע שהוא

של איסור. ואמרו בגמרא שכל פשיטא לא לריכא בסבל דרבנן ה"ד בענין שאינו נקוב. מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו פשיטא לא לריכא שהקדומו בכרי כלומר שאחר שנתמרה ונעשה כרי קדם לו ונטל מעשר ראשון קודם שנטל כהן תרומה גדולה נמאלת תרומה גדולה של כהן בתוך המעשר הזה וסד"ל שיהא דיו כאלו הקדומו בשבילם שיתבאר בסמוך קמ"ל. מעשר שני והקדש פשיטא לא לריכא שנטלו שלא כהלכתן מעשר שני שנטלו שלא בכסף זורה ואין בעינין כסף זורה דכתיב ארץ הכסף הקדש שחללו ע"ג קרקע ואין בעינין ונתן הכסף וקם לו ואשמועי' מתניתין דבכל הגי' אין מזמין. ובהך דקדמי דמזמנים עליהם אמרין דטעמא דממאי משום דלי צבי מפקר נכסיה והוי עני וחזי ליה דתקן מאכילין את העניים דמאי ומעשר ראשון שנטלה תרומתו היינו כגון שבעדו בשבילם קדם לו ונטל מעשר ראשון קודם שנטל כהן תרומה גדולה נמאלת תרומה גדולה בתוך המעשר הזה ואשמועי' מתני' שביין שהקדומו בשבילם דלכתי' לא אידנן פטור מתרומה גדולה וכיון שיפריש תרומה מעשר מזמין עליו ומ"ס והקדש שנטלו כגון שנתן את הקרן ולא נתן את החומש. ומ"ס רבינו או שאל מעשר ראשון שלא נטלו תרומתו היינו אפילו ניטלה אחת מהן הואיל ולא ניטלה חבירתה אין מזמין עליו :

פ"ב א סדר ברכת המזון וכו' עד והמסיב. ברייתא פרק שלשה שאכלו (ברכות מ"ח ב'): ברכה ראשונה וכו'. (שם) אומר רב נחמן משה חיוקן לישראל ברכת הארץ בשעת שירד להם המן. יהושע חיוקן להם ברכת הארץ כיון שנגמרו לארץ. דוד ושלמה חיוקנו בונה ירושלים דוד חיוקן על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ושלמה חיוקן על הבית הגדול והקדוש. הסוב והמסיב ציבנה תקנוה ביום שנתנו הכרובי ביתר לקבורה הסוב שלא הסריחו והמסיב שנתנו לקבורה. וכתב הרמב"ן ז"ל בהשגות שאין מטעם לברכת המזון מן המורה אלא לנטייתו מן המורה לברך אחר אכילתו כל אחד כפי דעתו כענין ברכת מנימין רעיא בריך רחמנא מאריה דהאי פתח וכו' והוא הנביאים ותיקנו לנו נוסח מתוקן הלשון וזה המליצה ושינוי בו איתנו עוד בגלות ומלכות בית דוד משתק במהרה תחזיקנה למקומה ותבנה ירושלים כי הענין חיוקן שלמה ובית דודו והלשון כפי הזמנים יאמר וכיוצא בזה כתבו הרא"ש והרשב"א ז"ל בפרק שלשה שאכלו :

ב הפועלים שהיו עושין וכו'. ברייתא פ' היה קורא (ברכות דף ט"ז) ופירש"י אין **פ"ב** ב הפועלים שהיו עושים מלאכה וכו'. בפרק היה קורא (דף ט"ז) הקשו בחס' דלמה עוקרים בונה ירושלים שהיא מן המורה כיון דכולהו נפקא לן בגמרא מקראי ותיקנו דיש כח ביד חכמים לעקור דבר תורה כלומר ומש"ה אמרו דכולל בונה ירושלים דעו לעקור עם טעם כלומר שאומרים כל הברכות אע"פ שטובה ירושלים לאמרה בכללות לית לן בה אכל שלא יאמר אותה כלל לא ראו לומר כן שזו הייתה עקירה בלי טעם, ומה שכללו יותר בונה ירושלים מהאחרות משום דמאי לברכת הארץ כדכתב רש"י ז"ל. והרב בית יוסף חירץ דאין נזכר לזה דאין מנין הברכות שאחר המזון מן המורה ומאי דנפקא להו בגמ' אקראי היא אסמכתא בעלמא וכתב שכן משמע מדברי רבינו ז"ל במנין המלות שכתב המורה י"ס לברכו אחר אכילה ולא הזכיר מנין הברכות. וקשה לי על דבריו דאם כן בברכה הזו לחודיה די' כיון דכל השאר הוו מדברין והוו בברכת המזון דאין אומרים אותה שהיא מדברין. ועוד קשה כשנעלם ולא ידע אם בריך ברכת המזון שהוצרך ומנכר כדכתב רבינו ז"ל בסוף פרק זה למה חוזר ומנכר הכל לא היה לו לברך אלא ברכת הארץ לחודיה דהיא מדאורייתא, ואולי יש לתקן לדעתו ז"ל דכיון דיש להם אסמכתא בקרא ראו להחמיר בהם קצת. אבל ל"ל כדברי התוספות דודאי כל הברכות הם מן המורה אבל המטעם שלהם לא הוי מן המורה ומה שלא הזכיר רבינו ז"ל במנין המלות מנין הברכות הוא מפני שאין דעתו לנמנו אלא מלות וכן שהיה ברכת אחת או ארבע ברכות מלה אחת היא ואחרי משה ויהושע דוד ושלמה ותקנוה בנוסח זה ולהכי בברכת המזון חוזר ומנכר דהכל הוו מן המורה. ומ"ס ברכת הסוב והמסיב נראה לי לכאורה

פרק שני

א סדר "ברכת המזון כך היא. ראשונה ברכת הזון. שנייה ברכת הארץ. שלישית בונה ירושלים.

רביעית הסוב והמסיב. ברכה ראשונה משה רבינו תקנה. שנייה תיקן יהושע. שלישית תיקן דוד ושלמה בנו. רביעית חכמי משנה תקנוה: ב הפועלים שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית ואכלו פתן אין מברכין לפניו. ומברכין לאחר סעודתן * שתי ברכות בלבד כדי שלא יבטלו מלאכת בעל הבית. ברכה ראשונה כתיקונה שנייה פותח בברכת הארץ וכולל בה בונה ירושלים וחותם בברכת הארץ. ואם היו עושין בסעודתן בלבד או שהיה בעל הבית מיסב עמהן מברכין ד' ברכות כתיקונן כשאר כל אדם: ג ברכת הארץ צריך לומר הודייה בתחלתה ובסופה וחותם בה על הארץ ועל המזון. וכל שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה בברכת הארץ לא יצא ידי חובתו. וצריך להזכיר בה ברית ותורה ולהקדים ברית לתורה. שהברית הזאת שאומרים בברכת הארץ היא ברית מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות והתורה כולה נכרתו עליה שלש בריתות שנאמר אלה דברי הברית וגו' מלבד הברית אשר כרת אתם בחרב אתם נצבים וגו' לעברך בברית וגו': ד יברכה שלישית פותח בה רחם יי' אלהינו עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך. או נחמנו יי' אלהינו

א סדר א"ח סי' קפ"א כמ"ג עשין שם: ב סדר סי' קפ"ח כמ"ג עשין שם:

כרב נחמן: ומה שכתב רבינו או נחמנו וכו'. הוא ממה שאמרו שם (מ"ח ב') בבביתא בשבת מתחיל בנחמה ומסיים בנחמה וכתב הרי"ף מתחיל בנחמה שאומר נחמנו וכו' וחותם

לחם משנה

דאינו חוזר ומברך כיון שהיא מדברין אצל ז"ע: **ג** וכל שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה בברכת הארץ לא יצא ידי חובתו. קשה למה בארץ חמדה ובמלכות בית דוד משתק כח רבינו ז"ל כל מי שלא אמר לא יצא ידי חובתו ובברית ותורה לא אמר כן אלא צריך להזכיר ברית ותורה לבד והא בגמרא (דף מ"ט) כנולדו אמר ואם לא הזכיר לא יצא י"ח ואע"ג דרב אמר שם לא אמר ברית ותורה ומלכות יצא לית הלכתא כוותיה כדמשמע שם. עוד שם בבביתא והפוחת לא יפוחת מלאכה כלומר גבי הודאה תחלה וסוף דלא יפוחת מלאכה או תחלה או סוף וכל הפוחת מלאכה הכי זה מגונה ולא הזכירו רבינו ז"ל ולא ידעתי למה: והתורה כולה נכרתו עליה שלש ברייתות שנאמר וכו'. ואם תאמר למה במילה נכרתו י"ג ברייתות מפני שצפרשת מילה הזכירו י"ג ברייתות והלא כמה פעמים בחרה כתיב בריית ותמרתם את הברית הזאת וגו' ורבים כמורו. וי"ל דבשלש פעמים נחנה המורה כדכתב רש"י ז"ל באהל מועד ובהר גריזים ובערבות מואב ובכל מקום שנתנה לא הזכיר אלא בריית אחת אבל המילה כשנתנה הזכירה בה שלש עשרה ברייתות אבל כל שאר הבריתות שהזכירו בתורה אין קפידא כיון שלא הזכירו בשעת נתינת התורה דו"ל דמה שקרא התורה אח"כ בריית אינו שכורת בריית עתה מחדש אלא קורא בריית מה שכתב אחת כשנתן אותה אבל המילה בשעת נתינתה היו י"ג וזהו שאמר זו נתנה בשלש ברייתות וזו נתנה ברייתות:

ד או נחמנו ה' אלהינו וכו'. מה שאמרו בבביתא בפרק שלשה שאכלו (דף מ"ח): בשבת מתחיל בנחמה ומסיים בנחמה לא כפירוש רש"י ז"ל מפרש לה רבינו ז"ל ולא כסברת

וכיוצא בזה כתבו הרא"ש והרשב"א ז"ל בפרק שלשה שאכלו :

ב הפועלים שהיו עושין וכו'. ברייתא פ' היה קורא (ברכות דף ט"ז) ופירש"י אין

הנהגות מיימוניות

(*) [סדר סי' קצ"א ושם כתב מברכין לפניו ולאחריה ב' ברכות וכן האשרי סי' ס"ה היה קורא ישי' :

מגדל עז

פ"ב סדר ברכת המזון וכו' עד תקנוה פ' שלשה שאכלו (דף מ"ח): הפועלים שהיו עושין כו' עד כשאר כל אדם. פרק היה קורא (דף ט"ז): ברכת הארץ כו' עד ברכה שלישית. פ' שלשה שאכלו שם :

וְלֹא מִקֹּדֶשׁ הַשָּׁבֶת עַד כֹּאן: [וַעֲיִין בַּסּוּר א"ח סִימָן קפ"ח בְּדִין זֶה וְסוּר סִימָן קפ"ו:] [ב] וְחוּלָה דְּבַהֲתֵירָא קֹאכִיל וְאִדְרַבָּא מִצֻּה קַעֲבִיר דְּהוּי לִידִידָה יוֹם הַיְּסוּדִים כִּשְׂאֵר יוֹם סוּב וְשִׁלֹּם מֵאִיר נְמוּלוֹת וּנְי' הַסָּבֶת עֵינֵי שֵׁם: [ג] וְאִין מְבַרְכִין בִּרְכַּת אַבְלִים אֵלָּא בְּעֶשְׂרָה פ"ק דְּכְתוּב

רבינו דהא ליכא חזון מעיני הברכה אלא בקצת רחמים על האכל והכל לפי מה שזכרנו לבקש רחמים עליו הכל כפי נחות לשונו. ודע דבגמרא גרסינן שופט בלדק לוקח נפשות במשפט ורבינו לא כתב לוקח נפשות במשפט לפי שהרי"ף לא כתבו ובה"ג כתב דלא אמרינן ליה משום דכיון דאמרינן בפרק במה בהמה (שבת כ"ה ב') יש מיתה בלא חטא היאך נאמר לוקח נפשות בלדק. וה"ל יונה והכ"ה ז"ל כתבו שאין למוחקו דלע"פ דיש מיתה בלא חטא כל דרכיו משפט :

ט בבית חתנים וכו'. פ"ק דכתובות (דף ז' ח') מ"ד מברכין ברכת חתנים בבית חתנים בעשרה כל ז' אמר רב יהודה והוא שבאו פנים חדשות רב אשי חילקל לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולוהו כלומר כל ז' ברכות מכאן ואילך אי חיבא פנים חדשות בריך כולוהו ואי לא אפשי שמחה בעלמא הוא מברך ששמחה במעונו ואשר צדק : ומ"ש עד כמה מברכין ברכה זו וכו'. מימרות דרב הונא שם (דף ז') ותיבא נמי מברכין לבחולא שבעה ולאלמנה יום אחד ואוקמוה בגמרא דהכי קאמר ליכא בתולה דברכה מ' וליכא אלמנה דברכה מיום ח' כלומר דאלמנה נשאת לבחור ואלמון נשאת בתולה מברכין ז'. ומפרש רבינו דכל הק מברכין היינו בשעת סעודה. ופנים חדשות היינו בני אדם שלא עמדו שם בצרכה הנשואין ולא שמעו הברכות ולפיכך מברכין בשבילם בסעודה ראשונה ז' ברכות אבל אם עמדו שם בשעת נישואין ושמעו ז' ברכות אין מברכין ז' ברכות ואפי' בסעודה ראשונה. והרמ"ך כתב לפי סוגיית ההלכה ברכות חתנים בסעודה נתקנו וכיון שכן אין נכון שיפסור ברכות נשואין ברכות סעודה. ומנהגנו לבדך ברכת חתנים בחור הסעודה אע"פ שהיה כל הקהל בשעת נישואין ושמעו ברכת חתנים עכ"ל. וכ"כ הרא"ש אלא דאמרינן רב אשי חילקל לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולוהו י"מ סעוד' קמיתא ומיהא חס לא חלל עד הלילה מברכין דלא גרע מפנים חדשות כיון דלכתו לא אכלו בני החופה עכ"ל וכ"כ הטור וכן פסק המנהג : ומ"ש וחתנים מן המנין. שם (דף ח') מימרא

דיין אמת * שופט בצדק שליט בעולמו לעשות בו כרצונו שאנחנו עמו ועבדיו ובכל אנחנו חייבין להודות לו ולברכו. ומבקש רחמים על האכל לנחמו כפי מה שזכרנו. ונומר הרחמן כו' : **ט** בבית חתנים מברכין ברכת "חתנים אחר ארבע ברכות אלו בכל סעודה וסעודה שאוכלים שם. ואין מברכין ברכה זו לא עבדים ולא קטנים. עד כמה מברכין ברכה זו אם היה אלמון שנשא אלמנה מברכין אותה ביום ראשון בלבד. ואם בחור שנשא אלמנה או אלמון שנשא בתולה מברכין אותה [ז] כל שבעת ימי המשתה : **י** ברכה זו שמוסיפין בבית חתנים היא ברכה אחרונה משבע ברכות של נישואין. במה דברים אמורים כשהיו האוכלין הם שעמדו בברכת נישואין ושמעו הברכות אבל אם היו האוכלין אחרים שלא [ח] שמעו * ברכת נישואין בשעת נישואין מברכין בשבילם אחר ברכת מזון שבע ברכות בדרך שמברכין בשעת נישואין. והוא שיהיו עשרה וחתנים מן המנין : **יא** יואלו הן שבע ברכות. ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם יוצר האדם. ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם שהכל ברא לכבודו. ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בנין עדי עד ברוך אתה יי' יוצר האדם. שוש תשיש ותגל עקרה בקיבוי בניה לתוכה בשמחה ברוך יי' משמח ציון בבניה. שמח תשמח רעים ואהובים כשמחך. יצירך בגן עדן מקדם ברוך אתה יי' משמח חתן וכלה. ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר ברא

דר' יצחק אמר ר' יוחנן אף מ"ש ואין מברכין ברכה זו לא עבדים ולא קטנים [גמרא פשוט דהא אפילו לרופי לא מפרשין עבד וקטן בדבר האריך עשרה כדאיתא ברכות (מ"ז) . כ"ש שם לא יברכין :

יא ואלו הם ז' ברכות כו'. כך הם סדורות בגמרא שם (ז' ח') ורש"י והר"ן ז"ל האריכו בפירושן ולא רחיתי לכותבן שלא להאריך : **יב** שבח ולא הזכיר וכו'. פרק שלשה שאלו (ברכות מ"ט) יתיב רבי זירא אחורי דרב גידל ויתיב רב גידל קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר טעה ולא הזכיר של שבת אומר ברוך שנתן שבתות וכו' טעה ולא הזכיר של י"ט אומר ברוך שנתן י"ט וכו' טעה ולא הזכיר של ר"ח אומר ברוך שנתן ר"ח לעמי ישראל לזכרון ולא ידענא אי שמח בה שמתה אי לא אמר בה שמתה אי חתים בה אי לא חתים בה וסובר רבינו דכיון דמספקא ליה לא מדכרינן בה שמתה ולא חתמין בה. וזה דעת הר"ף. ונראה מדברי רבינו דבאריך חותם בהם שם ומלכות וכן דעת רוב המפרשים. וכן משמע מדמספקא ליה ב"ח אלמא דבאריך פשיטא ליה דחתים. ובתרי הכי אמר רב מנשיא בר תחליפא לא שנו חלל שלא פתח בהטוב והמטיב אבל פתח בהטוב והמטיב חוזר לראש אמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רב נחמן אמר שמואל טעה ולא הזכיר של ר"ח בתפלה מחזירין אותו בברכה המזון אין מחזירין אותו ומפרש רבינו חזר לראש לתחלת ברכת המזון : וכתב הראש"ד טעה בזה וכו' וחזר לתחלת בונה ירושלים עכ"ל. ורש"י כתב כרבינו דחזר לתחלת ברכת המזון כדאמרינן עקר רגליו חזר לראש חתם הוא דליכא עקירת רגלים אבל הכא סיוס ברכה הוא עקירת הרגלים עכ"ל. ומ"ש אבל הכא סיוס ברכה וכו' כלומר דהתחלת הטוב והמטיב היינו גמר ברכת המזון כמו שעקירת רגלים הוא גמר תפלה והטעם דברכה הטוב והמטיב אינה עיקר ברכת המזון דהא ביבנה תקוה. וכתב הרא"ש ז"ל

ששון ושמחה חתן וכלה גילה ורנה דיצה וחדוה אהבה אחוה שלום וריעות מהרה יי' אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול בלה קול מצהלות

השגת הראב"ד

(*) שכת ולא הזכיר בשבת או בי"ט כו' עד אינו חוזר : כתב הראב"ד ז"ל טעה בזה דלא גריעא ברכה רביעית ממי שרגיל לומר חתנים אחר תפלתו שאל טעה ולא הזכיר של ר"ח בעבודה אע"פ שסיים שם שלום חוזר לעבודה ואינו חוזר לראש הלכך הכא נמי פוסק וחוזר לתחלת בונה ירושלים עכ"ל :

א טור אה"ע סי' ס"ב סמ"ג עשין שם : ב טור אה"ע סי' ס"ב סמ"ג עשין כ"ו : ג טור אה"ע סי' קפ"ח סמ"ג עשין שם :

לחם משנה

חומטין בשמים דהרי הרא"ש ז"ל כתב דאם היה אומר מנהם עמו ישראל וזונה ירושלים דהוה משמע דהתימה בשמים, וכבר עלה בדעתי לקיים זה ולומר דרבינו ז"ל גרים כגירסת בה"ג דהאחר רש"י ז"ל בפרק שלשה שאלו כשהקשו החס ממקדש ישראל והזמנים. ותיבולו חוץ [מזון] דבה"ג גרים שם ומאי שנא הני תרתי קדושי יניכו וימורה רבי דחתמין בהו כלומר דמודה רבי דחתמין בשמים היכא דהוה תרי ענייני ולכך הכא דהוה תרי ענייני חד שמחת חתן וכלה דליירי בה ענין הברכה דקאמר שמח תשמח וכו' ועלה קאמר משמח עמו ישראל וכו' ענין ציון ירושלים דעלה קאמר וזונה ירושלים הוה תרי ענייני וחומטין בהו אכל חוץ דעתי נוחה בזה. ועל כל פנים נראה לי שטעות נפל בספרים ואריך לומר משמח חתן וכלה וכך היא כתובה בגמרא וכן הביאה רבינו בהלכות אישות במקומו :

יב שבח ולא הזכיר וכו'. מדברי רבינו ז"ל נראה דלריך בזה ברכה שם ומלכות אע"פ שהוא לא הזכיר בה אלא שם ודאי דמסתמא מלכות נמי בעי דשם בלא מלכות לא

מגדל עז

ברכת חתנים כו' עד וחתנים מן המנין כו'. פרק קמא דכתובות (דף ז' ח') : שבח ולא הזכיר בשבת ויום טוב כו' עד אינו חוזר. פרק שלשה שאלו (דף מ"ט) ופרק עומד ויושב (דף כ"ג) ופרק כמה מדליקין (דף כ"ד) : כתב הראב"ד ז"ל טעה בזה וכו' וחזר לתחלת בונה ירושלים עכ"ל : ואני אומר תמידי חזי על פה קדוש מדבר בלשון כזה נגד גדול וכן וסמאל וממלא מכל חכמות ולו כמה מעלות לא יפסדו ולא יזונו המדות תמדות והוא האיר עיני גולה כגדולם

אדם מאותן שבאו לכבוד החופה אבל הלכו לא עכ"ל התוס'. והנה רבינו משולם לא היה מצריך ב' כוסות לברכת המזון ו' הברכות ולא דמי להא דאמרינן בפרק ע"פ קדוש וברכת. המזון תרי מיילי נינהו דחתם זה קודם סעודה וזה לאחר הסעודה. אבל ר"ת מצריך ב' כוסות דמברכין בהמ"ז בבית אחד וכשמגיע לברכת בפה"ג יניח כוס זה ונוטל כוס אחר ואומר על זה ז' ברכות ואח"כ חוזר ונוטל כוס ראשון שאמר עליו ברכת המזון ומברך עליו בפה"ג ועיין בהלכות אישות ס"ג. ודוקא בבית חתנים מברכין ברכת חתנים ושהשמחה במעונו דהיינו עיקר מקום ישיבת חתן וכלה אבל אם הלכו לבית אחד אפילו חתן וכלה עמו אין אומרים שם דאמרינן בפרק הישן אין שמחה אלא בחופה דהיינו עיקר מקום ישיבתו ולא מקום העשוי לאקראי בעלמא וגם במקום שברכו ברכת נישואין אינו תלוי דלפעמים עושין זה ברחוב העיר לפי רוב העם בשם הגביר. וריצב"א הורה לברך ברכת נישואין בביתם הפתוחים לבית שכינת חתנים שם ע"י צירוף שמש אע"פ שאין ב' החבורות יכולות לשמוע את הסברך ס"ה ע"כ : * [לשון הטור אה"ע סי' ס"ב ומברכין אותה כל ז' אחר אכילה והוא שיהא שם פנים חדשות שלא אכלו בחופה אפילו היו בשעת ברכה ואינו נקרא פנים חדשות אא"כ מרבים בשבילם ע"כ :]

הנהגות מיימוניות

* [בה"ג והר"ף כתבו שאין לומר ולוקח נפשות במשפט משום דאיתא בפ"ב דשבת יש מיתה בלא חטא והרא"ש כתב שאין למוחקו וכן עמא דבר : [ז] וגם מברך שהשמחה במעונו כדאיתא התם אבל אחר ז' ימי השתת לא נהגו כלל לברך בזמן הזה שעברה כל שמחה וכן כתב בס"ה ועיין לקמן בפ"ה : [ח] אומר ר"י דשבת חשיב פנים חדשות דאבר במדרש מוטור שיר ליום השבת אמר הקב"ה פנים חדשות באו לכאן אמרו שירה ועוד אומר ר"י דדוקא פנים חדשות אורחים שהתחן בתכבד בהן אבל שאר בני אדם לא. ומפרש ר"ת שמברכין יום ולילה בשביל פנים חדשות אע"פ שלא באו אחרים רק אותם שבאו מאתמול מברכין דיום ולילה עמו מברכין בשביל פנים חדשות ורבינו גרסא פירשו אי, איכא פנים חדשות כלומר אם הפנים חדשות שבאו לחופה עולם שם שלא הלך אחר מהן סברך כולוהו ואפילו כל זה ימים ובלבד שלא הלך אחר מהן סברך לברכת המזון ו' הברכות ולא דמי להא דאמרינן בפרק ע"פ קדוש וברכת. המזון תרי מיילי נינהו דחתם זה קודם סעודה וזה לאחר הסעודה. אבל ר"ת מצריך ב' כוסות דמברכין בהמ"ז בבית אחד וכשמגיע לברכת בפה"ג יניח כוס זה ונוטל כוס אחר ואומר על זה ז' ברכות ואח"כ חוזר ונוטל כוס ראשון שאמר עליו ברכת המזון ומברך עליו בפה"ג ועיין בהלכות אישות ס"ג. ודוקא בבית חתנים מברכין ברכת חתנים ושהשמחה במעונו דהיינו עיקר מקום ישיבת חתן וכלה אבל אם הלכו לבית אחד אפילו חתן וכלה עמו אין אומרים שם דאמרינן בפרק הישן אין שמחה אלא בחופה דהיינו עיקר מקום ישיבתו ולא מקום העשוי לאקראי בעלמא וגם במקום שברכו ברכת נישואין אינו תלוי דלפעמים עושין זה ברחוב העיר לפי רוב העם בשם הגביר. וריצב"א הורה לברך ברכת נישואין בביתם הפתוחים לבית שכינת חתנים שם ע"י צירוף שמש אע"פ שאין ב' החבורות יכולות לשמוע את הסברך ס"ה ע"כ : * [לשון הטור אה"ע סי' ס"ב ומברכין אותה כל ז' אחר אכילה והוא שיהא שם פנים חדשות שלא אכלו בחופה אפילו היו בשעת ברכה ואינו נקרא פנים חדשות אא"כ מרבים בשבילם ע"כ :]

פִּיגַּת הַמֶּשֶׁחָ מֵיָמֵינוּ הֵן כֹּ' עַד בִּלָּא לֹוּי . בַּכֹּהֵימִים פֶּרֶק כָּל שְׁעָה (דף לה) :